

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-432-0-39>

**EXPERIENCE IN DEVELOPING A SYSTEM OF TRANSITION
FROM MILITARY SERVICE TO CIVILIAN LIFE
IN THE USA AND THE UNITED KINGDOM**

**ДОСВІД РОЗБУДОВИ СИСТЕМИ ПЕРЕХОДУ
ВІД ВІЙСЬКОВОЇ СЛУЖБИ ДО ЦИВІЛЬНОГО ЖИТТЯ США
ТА ВЕЛИКОБРИТАНІЇ**

Moskvych V. S.

*External Postgraduate Student,
International University
of Business and Law
Kherson, Ukraine*

Москвич В. С.

*здобувач Закладу вищої освіти
«Міжнародний університет
бізнесу і права»
м. Херсон, Україна*

Для багатьох держав, які в той чи інший спосіб брали участь у військових конфліктах, важливим питанням є і залишається реінтеграція ветеранів. Йдеться як про фізіологічну, так і про психологічну реабілітацію, а також соціальне включення в життя своїх громад. У кожній з країн свій підхід до розробки програм з реінтеграції ветеранів. Переважно йдеться про те, що на державному та місцевому рівнях розроблені стратегії повернення військових до повноцінного цивільного життя у своїх громадах. Розробники враховували як характер збройного конфлікту в якому довелося брати участь громадянам держави, так і місцевий контекст та культуру [1, с. 136]. Пропонуємо детально розглянути досвід США та Великобританії в цій сфері та можливості його імплементації в Україні.

В основі системи переходу від військової служби до цивільного життя США є програми підтримки економічної спроможності ветеранів війни. Тобто вважається, що працевлаштування, підвищення кваліфікації та перекваліфікація є запорукою успішної реінтеграції учасників системи переходу. При цьому дуже значна увага приділяється паралельній психологічній реабілітації ветеранів і членів їхніх сімей. Окремо слід виділити та коротко схарактеризувати три важливі програми в рамках системи переходу від військової служби до цивільного життя

у США: 1) Employment and Training Service (спрямована на успішну інтеграцію ветеранів на ринок праці); 2) Hiring Our Heroes (спрямована на просування унікальних навичок ветеранів війни, які можуть зацікавити роботодавців); 3) Transition Assistance Program (передбачає проведення обов'язкових семінарів для військовослужбовців, які готуються до звільнення) [2].

У США ветерани війни мають доступ до пільгових медичних послуг, рівень яких залежить від оцінки, яка ґрунтується на доходах, тривалості бойового досвіду, а також наявності поранень чи інвалідності, отриманих під час служби. Для отримання таких послуг сформовано мережу медичних закладів, які опікуються ветеранами війни (як державні, так і приватні) [3]. Законодавчі зміни, які набули чинності в 2019 році, також спрямовані на сприяння переходу. Закон Джона Маккейна про санкціонування національної оборони (NDAA) на 2019 фінансовий рік вперше з 2011 року суттєво змінив Програму допомоги Міністерству оборони США. Деякі послуги включають розширені індивідуальні консультації, різноманітні семінари, факультативні треки та спеціальні заходи. Процес переходу нічим не відрізняється, особливо для осіб, які мають намір продовжити кар'єру в професії безпеки [2].

Вбачається, що позитивним аспектом є формування конкурентоспроможності ветеранів, яка допомагає швидше орієнтуватися в умовах цивільного життя. Також позитивним є досвід залучення мережі неурядових організацій до реалізації заходів в рамках системи переходу. Втім, практика індивідуалізації обсягу медичних послуг в залежності від доходів ветеранів війни не може бути позитивним досвідом. По суті, йдеться про колібрування учасників системи переходу за окремими ознаками, що може вважатися дискримінацією.

У Сполученому Королівстві Великобританія функціонує система охорони здоров'я, яка створена за принципом універсального доступу на основі державних послуг. Від цієї системи відокремлена вузькоспеціалізована система надання психологічної допомоги, яка функціонує на основі перенаправлення, і лікування у державних чи військових лікарнях. Іноді може надаватися пришвидшений доступ до лікування фізичних травм чи поранень, але оплату за таке лікування здійснює Національна

служба здоров'я. Система переходу Сполученого Королівства базується на наданні більшості послуг у межах державної системи. При цьому, важливу роль відіграє місцева влада, і приватний сектор, а також благодійні організації. Більшість послуг ветеранам надається коштом ширшої державної системи надання послуг, якою керує місцева влада і галузеві служби.

Деякі місцеві ради, на території яких мешкає велика кількість ветеранів війни, призначили окремих контактних працівників, які працюють над забезпеченням надання конкретних послуг і спілкування з ветеранами, Міністерством оборони, надавачами послуг із державного та приватного сектору й ведуть вебсторінки та інформаційні портали. ІГС та благодійні організації відіграють важливу роль у Сполученому Королівстві щодо доповнення ключових послуг, які надає державний сектор. Вони забезпечують надання додаткових чи індивідуальних послуг ветеранам, адвокації та консультування з низки питань [3]. Отже, мова йде про міждисциплінарну модель, в основі якої є повноцінна співпраця ключових акторів: влади, громадянського суспільства та територіальних громад. Подібна модель схожа на модель США, однак вона відрізняється ширшим колом повноважень ІГС та ресурсною самостійністю місцевої влади.

На відміну від США, де система орієнтована на економічну спроможність ветеранів, тут поєднані інші важливі складові (психологічна, медична, соціальна). Зарубіжні вчені також наголошують, що між системами переходу США та Сполученого Королівства існують значні соціально-економічні відмінності. Зокрема, створена допоміжна інфраструктура для ветеранів у США має важливе значення для полегшення навколишніх складнощів переходу від військового до цивільного життя. Проте, спостерігається ветеранська ізоляція та стигматизація, що є негативним явищем.

Також у США є проблема недостатньої обізнаності про конкретні потреби ветеранів у ширшій спільноті та в органах влади. У Великобританії ж, запроваджена теорія «повернення додому», яка передбачає заходи, спрямовані на відключення та відчуження попереднього набутого досвіду [4, с. 8]. Вбачається, що відключення попереднього досвіду є достатньо спірним питанням, оскільки цей процес повинен бути повільним

і контрольованим. Як правило, ці питання вирішуються на рівні реалізації заходів психологічної реабілітації та супроводу ветеранів війни і членів їхніх сімей. При чому, окремі елементи попередньо набутого досвіду можуть бути продуктивно використані у майбутньому, зокрема на етапі працевлаштування ветеранів війни.

Література:

1. Процько А. О., Грищенко І. М. Повернення ветеранів і учасників бойових дій до цивільного життя: вітчизняний та зарубіжний досвід: *Proceedings of the 7th International Scientific and Practical Conference «Scientific Community: Interdisciplinary Research»* (February 6–8, 2024). Hamburg, Germany. P. 136–140.

2. Інноваційні підходи до працевлаштування та перекваліфікації ветеранів: світовий досвід і перспективи для України: аналітична записка. Київ : Відділ навчально-аналітичної роботи Українського ветеранського фонду Міністерства у справах ветеранів України. 2024. 23 с. URL: <https://veteranfund.com.ua/analytics/innovative-approaches-to-employment-and-retraining-of-veterans-world-experience-and-prospects-for-ukraine/> (дата звернення: 22.03.2024).

3. Огляд міжнародних практик у сфері реінтеграції ветеранів: міркування щодо воєнного та повоєнного розвитку України. URL: <https://www.undp.org/uk/ukraine/publications/ohlyad-mizhnarodnykh-praktyk-u-sferi-reintehratsiyi-veteraniv-mirkuvannya-shchodovoyennoho-ta-povoyennoho-kontekstu-ukrayiny> (дата звернення: 22.03.2024).

4. Ahern J. Worthen, Masters J., Lippman S. Ozer E., Moos R. The challenges of Afghanistan and Iraq veterans transition from military to civilian life and approaches to reconnection. *PLoS ONE*. 2015. Vol. 10. P. 1–13.